

هه‌والی رۆژنامه‌وانی

رۆژی جیهانی ئامار

بلاوکراوه له 20 ی تشرینی یه‌که‌م 2022

رۆژی جیهانی ئامار سالانه له 20 ی تشرینی یه‌که‌مدا به‌رپوه‌ده‌چیت. رۆژی جیهانی ئامار یاد ده‌کرێته‌وه بۆ ده‌ستکه‌وته‌کان له ئاماره‌ فه‌رمیییه‌کان.

ئامار گرنگییه‌کی تاییه‌تی هه‌یه و بریتییه له کۆکردنه‌وه و شیکردنه‌وه و ده‌رکردنی قه‌باره‌یه‌کی زۆر له داتا ژماره‌یییه‌کان. ئەم بواره‌ی بیرکاری رێگه‌ به‌ زاناکان ده‌دات که دۆزینه‌وه نوێیه‌کان ئەنجام بدن. یارمه‌تی پیشه‌سازییه‌کان ده‌دات به‌ره‌می سه‌لامه‌تتر دروست بکه‌ن. ئامار یارمه‌تی ده‌رمانسازان ده‌دات که په‌ره‌ به‌ که‌رتی ده‌رمانسازي بدریت. زانیانی که‌شناسی له‌ کاتی پیشببینیکردنی که‌شوه‌ه‌وادا پشت به‌ ئامار ده‌به‌ستن. وه‌به‌ره‌ینه‌رانیش به‌هۆی ئاماره‌کانه‌وه‌ برپاری دارایی باشت‌تر ده‌ده‌ن.

له‌م رۆژه‌ گرنکه‌دا، ده‌سته‌ی ناماری هه‌ریم به‌ پێویستی زانی چه‌ند ئاماریکی گرنگ بخریته‌ روو. پیرۆزه‌ ئەم یاده‌ له‌ ته‌واوی خیزانی ئامار.

ناماری دامه‌زراوه‌ پیشه‌سازییه‌کان و ئابوورییه‌کان

ئەم ئاماره‌ پشت به‌ستراوه‌ به‌ (1) پووپیوی دامه‌زراوه‌کانی زۆر بچووک، بچووک و مامناوه‌ند (MSME) له‌ هه‌ریمی کوردستان- عێراق 2022 که له‌ لایه‌ن ده‌سته‌ی ناماری هه‌ریم به‌هاوکاری (UNDP) ئەنجامدراوه‌، و (2) پووپیوی دامه‌زراوه‌ پیشه‌سازییه‌کانی گه‌وره‌ و (3) پووپیوی دامه‌زراوه‌ پیشه‌سازییه‌کانی مامناوه‌ند بۆ ساڵی 2020 که له‌ لایه‌ن ده‌سته‌ی ناماری هه‌ریم جییه‌ جێکراون. پێویسته‌ پوون بکریته‌وه‌ که پووپیوی دامه‌زراوه‌کانی زۆر بچووک، بچووک و مامناوه‌ند به‌ نمونه‌ وه‌رگیراوه‌ و پووپیوه‌کانی دامه‌زراوه‌ پیشه‌سازییه‌کانی گه‌وره‌ و مامناوه‌ند پووپیوی گشتگیرن.

ئەنجامەكانى پووپىيىسى دامەزراوھەكانى زۆر بچووك، بچووك و مامناوھەند (MSME)

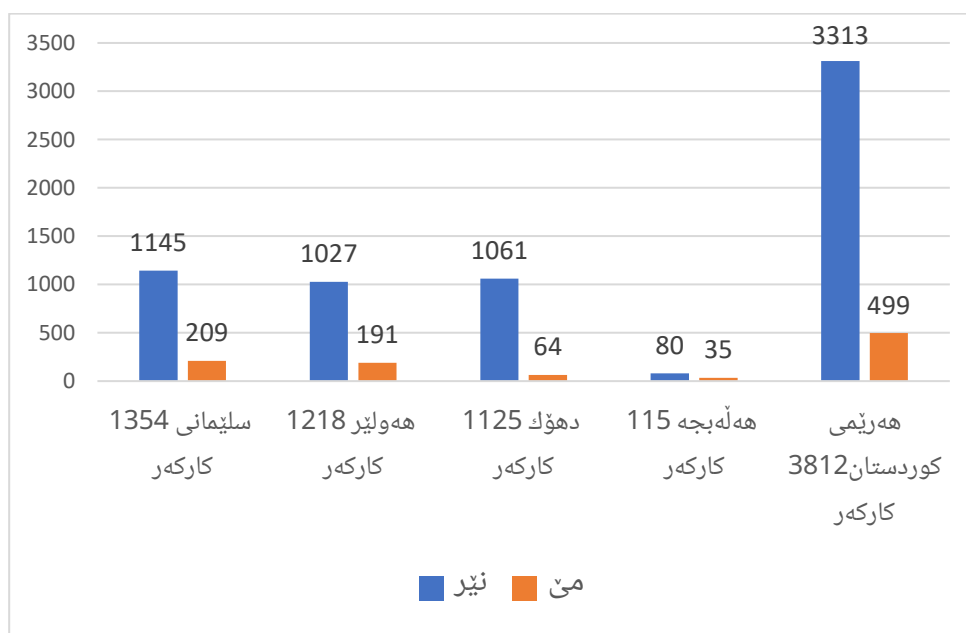
ژمارەى دامەزراوھەكان: بە پىيى ئەنجامەكانى پووپىيىسى MSME، ژمارەى گشت دامەزراوھەكان لە نموونەكەدا 2016 دامەزراوھە (1875 زۆر بچووك، 127 بچووك، 14 مامناوھەند). لە كۆى گشتى 2016 دامەزراوھە، 811 (40.2%) دامەزراوھە بە فەرمى تۆماركراوون و 1205 (59.7%) دامەزراوھە لە ھىچ شوپىنىكى فەرمى تۆمار نەكراوون كە زۆر بەيان دامەزراوھە پىشەسازىيەكانى زۆر بچووكن ھەرۆك لە خىشتەى خواروھە پىشاندراروھە.

تۆمارنەكراو		تۆماركراو		كۆى گشتى		قەبارەى دامەزراوھە
%	ژمارە	%	ژمارە	%	ژمارە	
60.6	1136	39.4	739	100	1875	زۆر بچووك
48.9	62	51.1	65	100	127	بچووك
50	7	50	7	100	14	مامناوھەند

ژمارەى كرىكاران (كرىكار و خاوەنكار): بە پىيى قەبارەى نموونەكە، 3812 كرىكار لە دامەزراوھە پىشەسازىيەكاندا كار دەكەن (زۆر بچووك 2976، بچووك 656 و مامناوھەند 14 كرىكار) كە 3313 (86.9%) لە پەگەزى نىرن و 499 (13%) لە پەگەزى مپىنە.

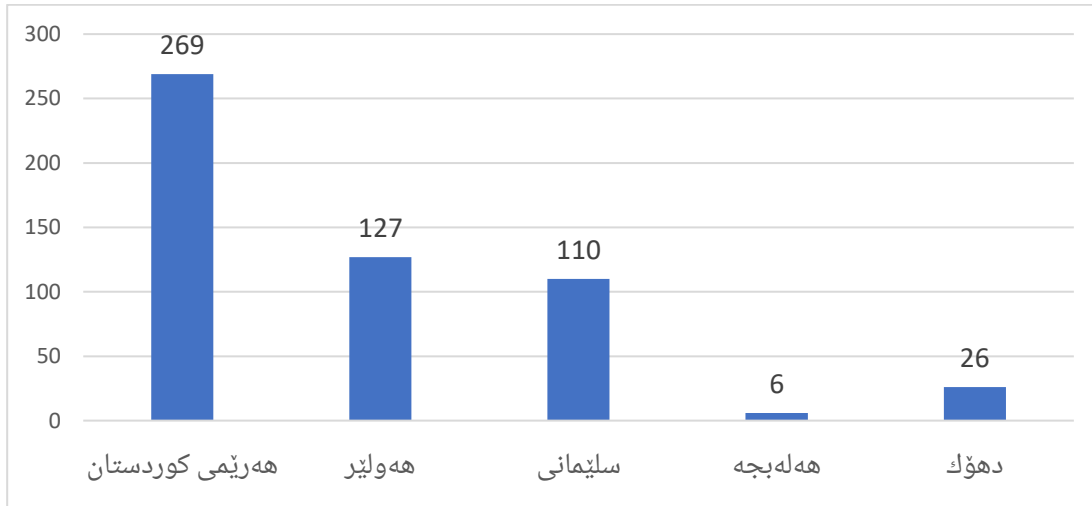
كۆى گشتى كرىكاران لە دامەزراوھە پىشەسازىيەكان بە پىيى پەگەز لەسەر ئاستى ھەرىمى كوردستان و پارىزگاكان لە

پووپىيىسى MSME

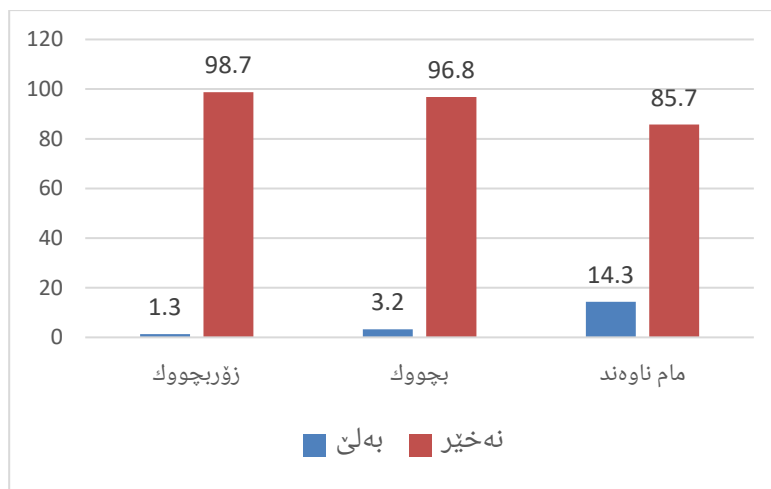
ژماره‌ی خاوه‌نکاره‌کان: رووپيوه‌که‌ی ئیستای هه‌ریمی کوردستان بۆ سالی 2020 ده‌ریده‌خات که هه‌یشتا ژنان که‌مینهن له خاوه‌نداریتی دامه‌زراوه‌کانی زۆر بچووک و بچووک و مامناوه‌ند. له کۆی گشتی 2016 خاوه‌نکار، ژماره‌ی خاوه‌نکاری ژن 269 (13.3%) که‌سه به به‌راوورد به 1747 خاوه‌نکاری پیاو (86.6%). له کۆی گشتی 269 خاوه‌نکاری ژن، 262 له دامه‌زراوه‌ی زۆر بچووک، 6 که‌س له دامه‌زراوه‌ی بچووک و 1 که‌س و دامه‌زراوه‌ی مامناوه‌ند خاوه‌نکارن. شایانی باسه که زۆر به‌ی ئه‌و دامه‌زراوه‌ی که ژنان خاوه‌ندارن له هه‌یچ شوینیکی فه‌رمی تۆمار نه‌کراوون (تۆمارکراو 37 به‌رێژه‌ی 1.8%، و تۆمارنه‌کراو 232 به‌رێژه‌ی 11.5%).

ژماره‌ی خاوه‌نکاری ئافره‌ت به‌پیی پارێژگا له رووپيو MSME

به‌کاره‌ینانی خزمه‌تگوزاری بانکی: به‌پیی ئه‌نجامه‌کانی رووپيو MSME، ده‌رکه‌وتوو هه‌ که زۆرینه‌ی دامه‌زراوه‌کان (1985) هه‌ژماره‌ی بانکییان نییه (98.5%) و ته‌نیا 1.5% دامه‌زراوه‌کان هه‌ژماره‌ی بانکییان هه‌یه که ژماره‌یان 31 دامه‌زراوه‌یه. له روو هه‌بوونی ژماره‌ی بانکی، جیاوازییه‌کی به‌رچاو له نیوان دامه‌زراوه‌کانی زۆر بچووک و بچووک و مامناوه‌ند هه‌یه چونکه ئه‌م رێژه‌یه له 1.3% بۆ دامه‌زراوه‌ی زۆر بچووک بۆ 3.2% بۆ دامه‌زراوه‌ی بچووک و 14.3% بۆ دامه‌زراوه‌ی مامناوه‌ند زیاد ده‌کات.

هه‌بوونی هه‌ژماره‌ی بانکی به‌پیی دامه‌زراوه له رووپيو MSME

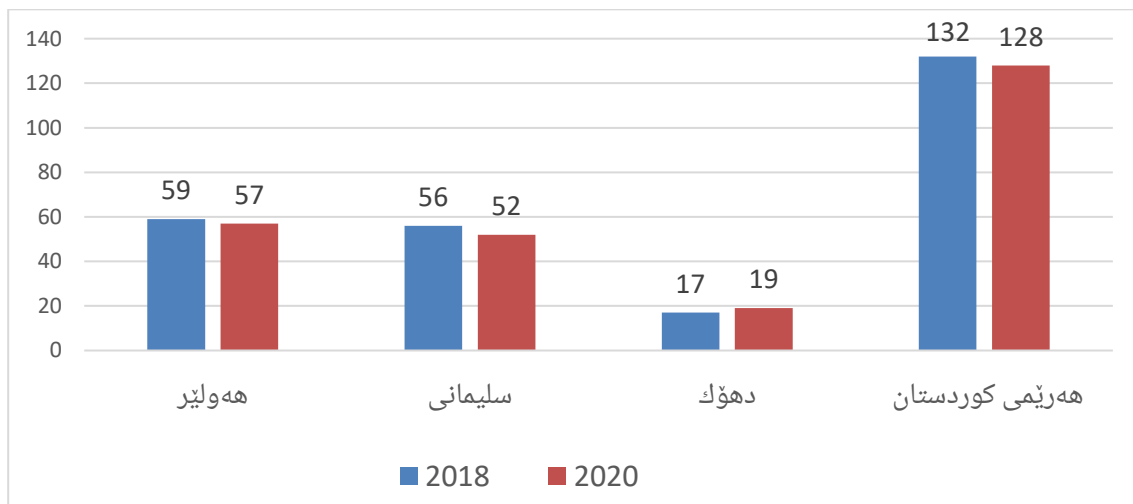
ئەنجامى پووپىيى پىشەسازى گەورە:

دامەزراوھەكانى پىشەسازى گەورە: برىتییە لەو دامەزراوھە پىشەسازىيانەى كە ژمارەى كرىكارەكانى 30 كرىكار و زىاترە.

ژمارەى دامەزراوھەكان: بەپىي ئەنجامەكانى پووپىيى پىشەسازى دامەزراوھى گەورە دەردەكەوئىت كە ژمارەى دامەزراوھەكانى پىشەسازى گەورە لە سالى 2020 كار دەكەن (128) دامەزراوھەن بەبەرورد بەژمارەى ئەو دامەزراوھەنى كە لە سالى 2018 كارىان دەكرد كە ژمارەيان (132) دامەزراوھە بوو، واتە ژمارەى دامەزراوھى گەورە بەبەرورد بە سالى 2018 بە پىژەى % 3.03 كەمى كردوو.

لە سەر ئاستى پارىزگاكانىش ژمارەى دامەزراوھەكان لە پارىزگاي ھەولپىر لە 59 دامەزراوھە لە سالى 2018 دابەزىوھە بۆ 57 دامەزراوھە لە سالى 2020 كە زۆرتىن پىژەى دامەزراوھەكانى گەورە بە پىژەى % 44 لە خۆگرتووھە، لە پارىزگاي سلیمانى لە 56 دامەزراوھە لە سالى 2018 دابەزىوھە بۆ 52 دامەزراوھە لە سالى 2020 بە پىلەى دووھەم دىت بە پىژەى % 41، بەلام لە پارىزگاي دەھۆك لە 17 دامەزراوھە لە سالى 2018 بەرزبۆتووھە بۆ 19 دامەزراوھە لە سالى 2020 كە پىژەكە دەكاتە % 15.

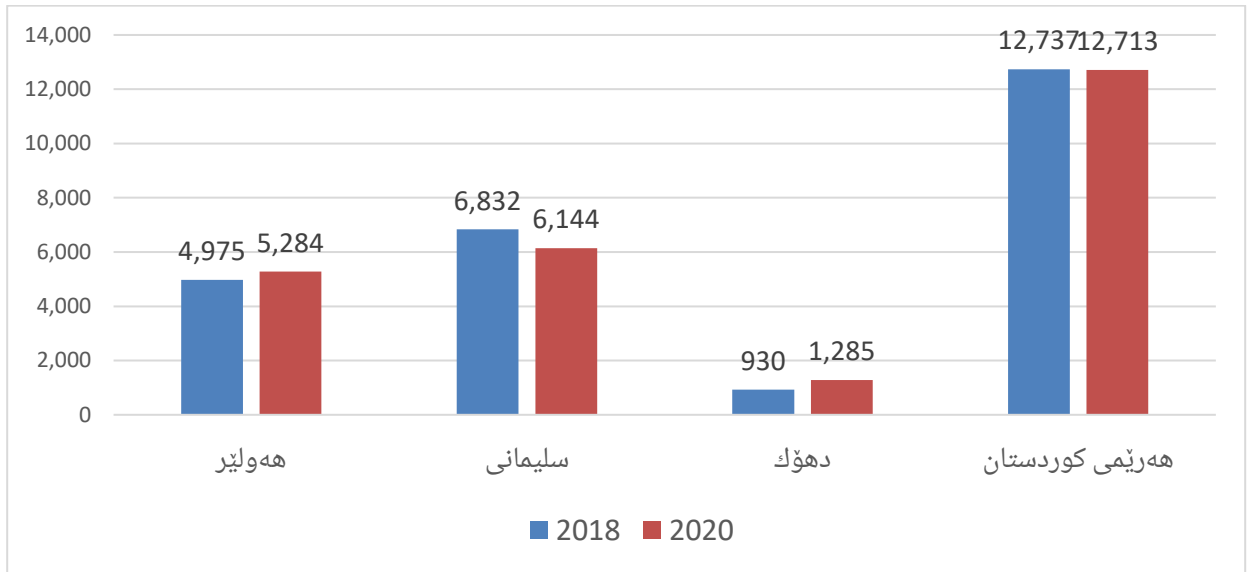
ژمارەى دامەزراوھەكانى پىشەسازى گەورە لە پارىزگاكانى ھەرىمى كوردستان بۆ سالى 2018 و 2020

ژمارەى كرىكارەكان: بەپىي ئەنجامەكانى پووپىيى پىشەسازى دامەزراوھى گەورە دەركەوتووھە كۆى ژمارەى كرىكارانى بەكرى كە لە چالاكیە پىشەسازىە جۆراوجۆرەكاندا كاردەكەن (12713) كرىكارە و ئەوانەى بى كرى كاردەكەن ژمارەيان (50) كرىكارە وەك خاوەن كارىان بەكركە لە ئەندامانى خىزان. ژمارەى كرىكارانى بەكرى لە سالى 2020 بە پىژەى % 0.2 دابەزىوھە بەبەرورد بە ژمارەى كرىكاران لە سالى 2018 كە ژمارەى (12737) كرىكار بوون.

لە سەر ئاستى پارىزگاكانىش ژمارەى كرىكارانى بەكرى لە پارىزگاي ھەولپىر لە (4975) كرىكار لە سالى 2018 بەرزبۆتووھە بۆ (5284) كرىكار لە سالى 2020، لە پارىزگاي سلیمانى لە (6832) كرىكار لە سالى 2018 دابەزىوھە بۆ (6144) كرىكار لە سالى 2020 وە لە پارىزگاي دەھۆك لە (930) كرىكار لە سالى 2018 بەرزبۆتووھە بۆ (1285) كرىكار لە سالى 2020.

ژماره‌ی کریکار له دامه‌زراوه‌ی پیشه‌سازی گه‌وره له‌سه‌ر ئاستی پارێزگاکی هه‌ریمی کوردستان بۆ سالانی 2018 و 2020

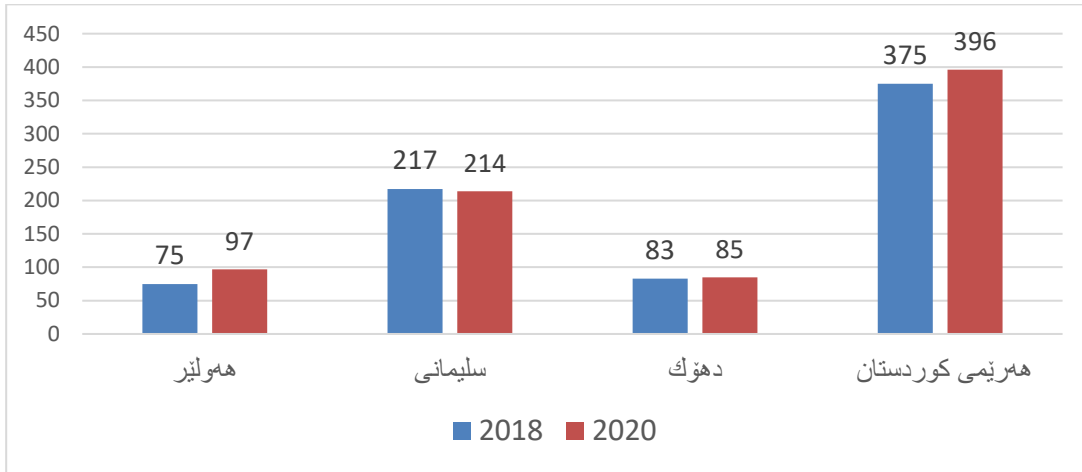
ئەنجامی روویپۆی پیشه‌سازی مامناوه‌ند:

دامه‌زراوه‌کانی پیشه‌سازی مامناوه‌ند: بریتییە له‌و دامه‌زراوه‌ پیشه‌سازیانه‌ی که ژماره‌ی کریکاره‌کانی له‌ نیوان (10-29) کریکاردایه.

ژماره‌ی دامه‌زراوه‌کان: به‌پێی ئەنجامه‌کانی روویپۆی دامه‌زراوه‌ی پیشه‌سازی مامناوه‌ند ده‌رکه‌وتوو که ژماره‌ی دامه‌زراوه‌کان که له‌ سالێ 2020 کار ده‌کەن (396) دامه‌زراوه‌ن به‌به‌راورد به‌ ژماره‌ی ئەو دامه‌زراوانه‌ی که له‌ سالێ 2018 کاریان ده‌کرد که ژماره‌یان (375) دامه‌زراوه‌ بووه، واته‌ ژماره‌ی دامه‌زراوه‌ی مامناوه‌ند به‌ریژه‌ی % 5.6 له‌ هه‌ریمی کوردستان زیادیکردوو به‌به‌راورد به‌ سالێ 2018.

له‌سه‌ر ئاستی پارێزگاکی هه‌ریمی کوردستان هه‌ر چه‌نده‌ که پارێزگای سلیمانی له‌ 217 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2018 که‌می کردوو بۆ 214 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2020، به‌لام زۆرتین ریژه‌ی دامه‌زراوه‌ی مامناوه‌ند ده‌که‌وێته‌ ئەم پارێزگایه‌ به‌ریژه‌ی % 54 و هه‌روه‌ها ژماره‌ی دامه‌زراوه‌کان له‌ پارێزگای هه‌ولێر له‌ 75 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2018 به‌رزبووته‌وه‌ بۆ 97 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2020 که به‌ پله‌ی دووهم دێت به‌ ریژه‌ی % 25 دامه‌زراوه‌کان، له‌ پارێزگای دهۆک له‌ 83 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2018 به‌رزبووته‌وه‌ بۆ 85 دامه‌زراوه‌ له‌ سالێ 2020 و ریژه‌ی دامه‌زراوه‌کان ده‌گاته‌ % 21 دامه‌زراوه‌کان له‌ هه‌ریمدا.

ژماره‌ی دامه‌زراوه له پيشه‌سازی مامناوه‌ند له سالانی 2018 و 2020 له سه‌ر ئاستی پارێزگاکانی هه‌ریمی کوردستان

ژماره‌ی کرێکاره‌کان: به‌پێی ئەنجامه‌کانی روویبۆی پيشه‌سازی دامه‌زراوه‌ی مامناوه‌ند کۆی ژماره‌ی کرێکارانی به‌کرێ که له چالاکیه پيشه‌سازیه جۆراوجۆره‌کاندا کارده‌که‌ن (5441) کرێکاره و ئەوانه‌ی بێ کرێ کارده‌که‌ن ژماره‌یان (188) کرێکاره وه‌ک خاوه‌ن کار یان یه‌کێک له ئەندامانی خیزان. ژماره‌ی کرێکارانی به‌کرێ له سالێ 2020 به‌رپێه‌ی 0.7% به‌رز بۆته‌وه به‌به‌راورد به‌ ژماره‌ی کرێکاران له سالێ 2018 که ژماره‌ی (5401) کرێکار بوون.

له سه‌ر ئاستی پارێزگاکانی هه‌ریمی کرێکاران له پارێزگای هه‌ولێر له (1298) کرێکار له سالێ 2018 به‌رز بۆته‌وه بۆ (1600) کرێکار له سالێ 2020، له پارێزگای سلیمانی له (2976) کرێکار له سالێ 2018 دابه‌زیوه بۆ (2661) کرێکار له سالێ 2020، وه له پارێزگای دهۆك له (1127) کرێکار له سالێ 2018 به‌رز بۆته‌وه بۆ (1180) کرێکار له سالێ 2020.

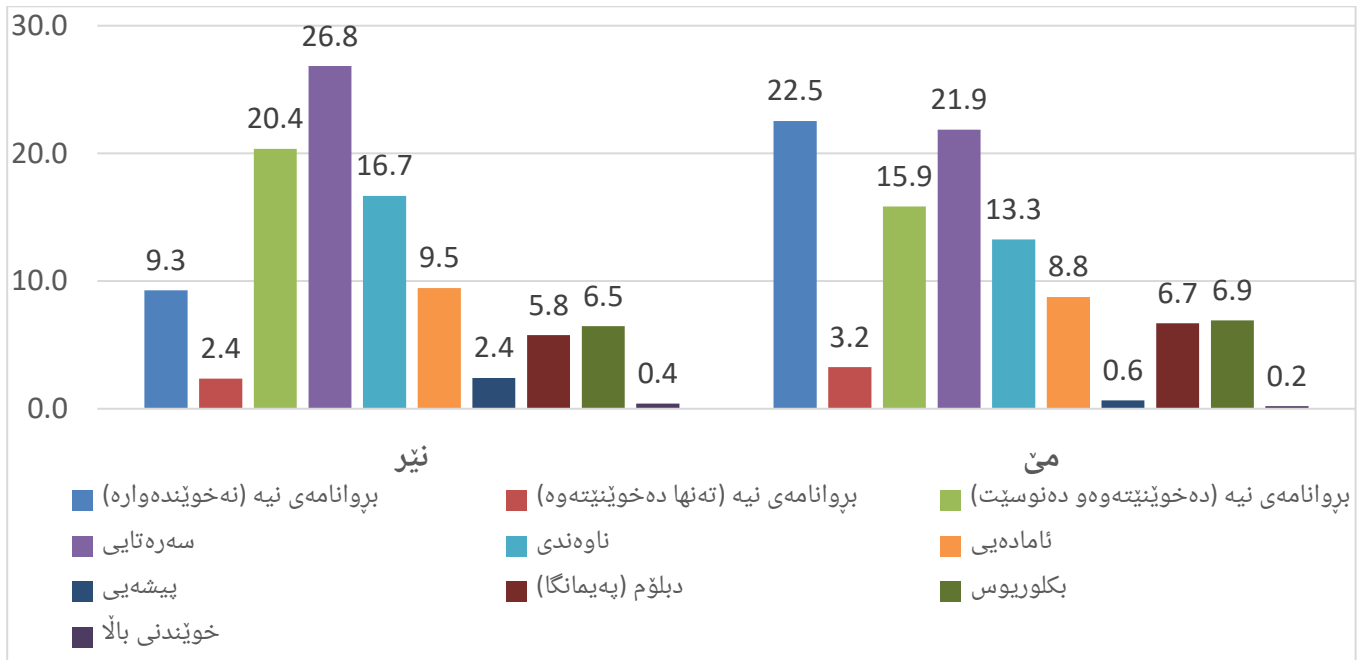
ئامارى پەروەردەو تەندروستى و كۆمەلەيەتى

ئەم ئامارانە پشت بەستراو بە پووپىيوى بارودۇخى كۆمەلەيەتى و تەندروستى ئافرەتان (IWISH). گەپى يەكەمى ئەم پووپىيوى لەسالى 2011 و گەپى دوووم لەسالى 2021 لە ھەرىمى كوردستان و عىراق بەگشتى ئەنجامدرا لەلەيەن دەستەئامارى ھەرىمى كوردستان بە ھاوبەشى لەگەل دەزگای ناوەندى ئامارى عىراق و بەھەماھەنگى لەگەل سندوقى نەتەوہیەكگرتووہكان بۇ دانىشتوان (UNFPA).

قەبارەى نمونەى ھەلبژىردراو لەم پووپىيوى لەسەر ئاستى ھەرىم لە 1596 خىزان پىكھاتبوو و بۇ ھەر پارىزگايەك 532 خىزان بوو لە ھەردوو ژىنگەى شارنشىن و گوندنشىن. ژمارەى ئەو خىزانانەى كە چاوپىكەوتنىان لەگەل ئەنجامدرا 1576 خىزان و ژمارەى ئەو ئافرەتانەى كە چاوپىكەوتنىان لەگەل كرا 2162 ئافرەت بوو.

بەرزترىن پروانامەى بەدەستھاتوو بۇ ئەندامانى خىزان

بەرزترىن پروانامەى بەدەستھاتوو بۇ ئەندامانى خىزان كە پىشتەر پەيوەندىان كرددوو بە خویندن بەپىي رەگەز

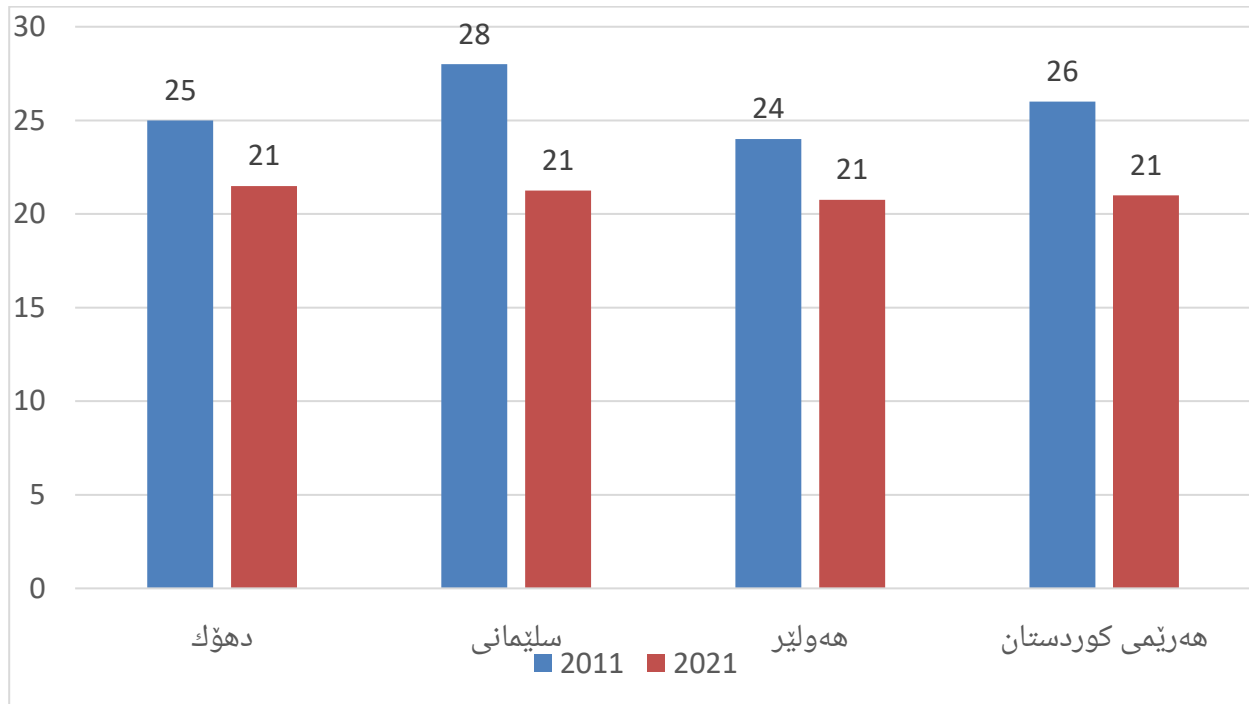

تەمەنى ئافرەت لە يەكەم ھاوسەرگىرى

بەپىي ئەنجامەكانى بەدەستھاتوو لە پووپىيوى بارودۇخى كۆمەلەيەتى و تەندروستى ئافرەتان (IWISH2_2021)، بە شىوہيەكى گشتى لە ھەرىمى كوردستان و لەسەر ئاستى پارىزگان لەسالى 2021 تىكراي تەمەن لە يەكەم ھاوسەرگىرى لە ھەمان ئاستدان كە لە تەمەنى 21 سالىداپە و لە ھەمان كاتدا بە بەراورد لەگەل سالى 2011 دابەزىنى بەرچاوى بەخوہوہ بىنيوہ. لەسالى 2011 بە شىوہيەكى گشتى لەسەر ئاستى ھەرىمى كوردستان و پارىزگان جىاوازيەكى ئەوتۆ بەدىناكرىت لەم پووہوہ بە شىوہيەك لەسەر ئاستى ھەرىم تىكراي تەمەن بۇ يەكەم ھاوسەرگىرى لە تەمەنى 26 سالىداپە دواتر لە

پارېزگاگانى دھۆك و ھەولېر، لە تەمەنى 25 سالى و تەمەنى 24 سالى يەك لەداوى يەك ھەروەك لەم ھېلكارىيەى خواروھە ئاماژەى پېدراوھ.

تېكرائى تەمەن لە يەكەم ھاوسەرگىرى بۆ ئافرەتانى تەمەن (15-49) سالى لەنيوان سالانى 2011 و 2021

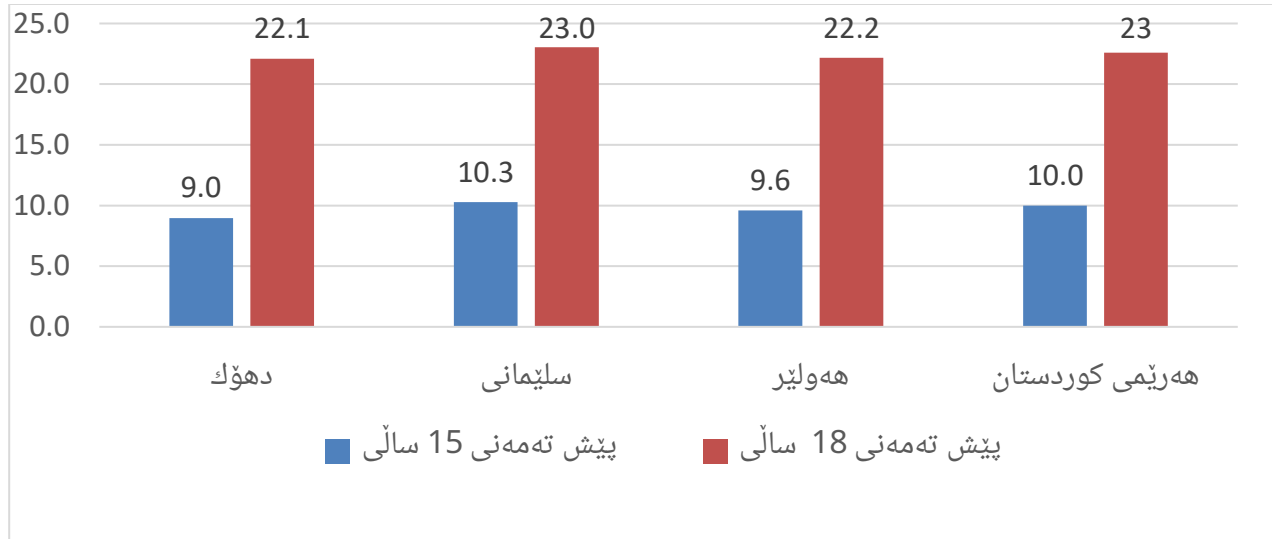

ھاوسەرگىرى پېش تەمەنى 18 و 15 سالى

بەپپى ئەنجامەكانى بەدەستھاتوو لە پووپپوى بارودۆخى كۆمەلايەتى و تەندروستى ئافرەتان (IWISH2_2021)، دەرکەوتووھە كە ژمارەيەكى بەرچاوى كچان پېش تەمەنى 15 و 18 سالىدا ھاوسەرگىرىيان كردوھ. لە ھەرىمى كوردستان لە سالى 2021 رېژەى 23% ئەو ئافرەتانهى كە لە تەمەنى 15-49 سالىدان پېش تەمەنى 18 سالى ھاوسەرگىرىيان كردووھ، ھەروھە 10% ئەو ئافرەتانهى لە تەمەنى 15-49 سالىدان پېش تەمەنى 15 سالى ھاوسەرگىرىيان كردووھ. لەسەر ئاستى پارېزگاگانى ھەرىم، پارېزگائى سلېمانى بەرزترين رېژەى تۆمار كردووھ لە پووى ھاوسەرگىرى پېش تەمەنى 15 و 18 سالىدا كە رېژەى 23% و 10.3% بۆ پېش تەمەنى 18 و پېش تەمەنى 15 سالى يەك لە داوى يەك.

ھاوسەرگىرىيى كىردىن يېشى تەمەنى 15 سالان و 18 سالان بۇ ئافىرەتانى تەمەن 15 سال و زىاتىر

تەندروستى

مندالبون بە (سروشتى، قەيسەرى)

رېژەى ئافىرەتان كە بە نەشتەرگەرى (قەيسەرى) مندالبان بوو: ئەم نىشاندىرە لە رووى تەندروستىيەو نىشاندىرىكى گىرنگە. بە پىپى ئەنجامەكانى بەدەستھاتوو لە پووپىوى بارودۇخى كۆمەلاپەتى و تەندروستى ئافىرەتان (IWISH2_2021)، لە هەريىمى كوردستان، نەشتەرگەرى قەيسەرى رېژەبەكى بەرزى تۆماركردوو (50.8%) لە سالى 2021 بە بەراورد بە سالى 2011 (26.4%) كە ئەمەش كارىگەرى نەريىنى هەيە لەسەر تەندروستى ئافىرەتان.

رېژەى ئافىرەتان كە بە سروشتى مندالبان بوو: بە پىپى ئەنجامەكانى بەدەستھاتوو لە پووپىوى بارودۇخى كۆمەلاپەتى و تەندروستى ئافىرەتان (IWISH2_2021)، لە هەريىمى كوردستان، مندالبونى سروشتى رېژەبەكى نزمى تۆماركردوو (49.2%) بە بەراورد بە هەمان ماوہ لە سالى 2011 (67.6%) هەروەك لە وىنەى خوارەوہ پىشاندىراوہ.

ریژە ئاخرەتانی هاوسەردار یان ئەوانە ی پێشتر هاوسەرگیران کردوو ه تەمەن 15 – 49 سالی بە پێی جۆری

مندالبوونیان

